

Norske trolldomsprosesser

Prosessnummer: 510

Tiltaltes navn: Marit Johannesdatter

Årstall: 1680

Sted: Borgund/Vanylven i Møre og Romsdal

U t s k r i f t

av

tingbok nr. 9 for Sunnmøre sorenskriveri 1680, autorisert
18. februar 1680.

Fol. 25.

"Den 2 Aprilis 1680 wor af Kong Mayst. Fougdt Peder laurisen Kierulf var beramit it moede och ting Paa lechÅnger i Rødue schibrede Anlangede Wogen troldoms Sager till for hør, som bonde lentsmanden Hans Knudsen Aarø i vandæflens schibrede Effer fougdens schriftlig order haffuer først till den 9 Martj Leedings tingit som da holtis paa den gaard tunimb Hafde indstefnit de ved komende, och da for medelst vndt veirlig blef forhindret at møde och forre togis Sagen den 2 gang i lige maade var och de ved komende stefnit till den 27 Marti dernest Effer, som storm och v-veirlig det och for hindret som bleste af en, Synden och Syduest huor forre Same Sag endnu thridie gang saa som thill i dag och er Af forskrefne Aarsag Jnd kaldit ved for bemelt hans Aarø lentsmand i vandæflen schibrede, och Jacob simensen lentsmand i Rødue schibrede Offuer verrendis Kong. Maytt. Fougdt forbemelte Peder laurisen udj Heederlige och vellerdt mand her hans Anders. Helckands Neruerelse och Af lauretit i Vandæflen schibr saa som førige lentsmand Knud Olufsen vig, gulich Slagsnes, Oluf Aaramb, Mickell bersned, Rasmus Hatlenes, och Oluf Kalsnees desligeste af Rødeue Schibrede, dauidt Pofuelen schaar, Peder Vig, Pofuell paa Videlen, Peder Volnees Oluf Eckrimb - och lauriz thagsetter

Och blef først Eschidt en mand som kaldis Jngelbret størchesen med till nafn Leefsebiørn, som er gamell och Altid hafuer verrit berøgtit och Nu nogle gange Paa tingene baade J Vandæflen och

Rodeue schibreder Angifuit, At Effter som hand hafuer udj mange Aars tid farit om kring i bøyden och tigit hans brød da hafur verit hans Seeduanne hand Altid bad om mange laader som kunde verre udj en fatig mands hus och naar hand da ey fich huis hand vilde hafue, scheede dene strax der effter nogen schadelig tilfeld och effter som hand nogen tid hafuer verrit udj Arrest blef hand nu i dag for ting bordit frem førtt och blef af fougden till SPurt huor hand var fød huor til hand Suarede at hand var fød i Noerfior fougdrj paa en gaard Rødbjør, och Hafuer nu verit her paa Sundmør en 60 Aars tid saa och Nogle Aars tid fuld tater folch, och de Emeller tid lerede Hand nogen bue vesse, Ellers hafuer hand thill forne bekiendt for den hæderlig mand her hans Andersen heldekand Sogne Prest til herøe giæld och for her Axell olufsen Residerende Capelan til vandeflen och Søfde Kirker och for mange flere gaadt folch at saa som udj hans Aarø lenzmand gulich Slagsnees och Rasmus Haltenes dieris Paahør, at hand hafde gifuit sig udj fandens Vold och At den schitne mand en gang kom til hanom paa byevyen som en liden smaa dreng och der maatte hand sigehanom thieniste, och læde hand hanom threj gange baglendis om kring brem Anger Kirch siden sagde hand hanom sin tieniste till och der imod lofuit fanden hanom guld och grøne schoufue och vidste hanom det for øye och bekiende dene Jngbert videre at hand same tid maate for sueer sin daab och Christendom och gifue sig under fanden och den vnde mands Vold och magt medt saadane ord Saaledes tuj vorre Jesus. och tiente Saten siden for en trom Slager paa fieldet daare, field och Slog Paa same tromen medt thuende Kalfue romper, och kunde Hand bruge til tromen, schind eller glas huad hand løster, och da schulle hand bruge same

trome och Slaa, Paa den till høytiid Jull Paasche och Pinsdag
och da maatte gifue saten och ofre til hanom och gifue hanom
Aarlig Schat udj mange Aar till nu paa nogle Aars tid da gjorde
Hand hanom for Armit Efftersom Hand var da blefuen gamell och
iche Kunde kome paa fieldet. och Effter som hand och beraaber
sig Paa at Hand hafuer gaaen til guds boer och Alterens Sacrament
blef hand till SPurt huad gafn hand befunden sig der af, suarit
hand at naar hand hafde Anamit det udj hans mund SPøtt hand
det ud igien och brugte det siden att giffue Anmarch och Smaler
och SPrengte och dreffte Creature, der medt saa som, for Jet-
mund Back Paa Møchellbost i Søfde fior der dreffte Hand for
hanom thou nød threj smaler och som hand kom en gang til dene
same Jetmund Bache och laa om natten och bad hus var hand same
tid begierendis at dene Jetmunds søn oluf Jetmunds. vilde bøde
hanom sin schou och drengen det benegtit, och bad at baade hans
schou och hand vore i helfuede, huor forre den Jngbret lefse-
biørn blef vred och gjorde vndt Paa hanom saa drengen paa threidi
dag var i megen Pine saa folkene maatte holde hanom, med magt,
och som drengen blef till paß igien Satte hand gan Paa Anmarch-
en, saa det onde hand tog Af drengen kom Paa Anmarken huor
ofuer same Anmarch saa som de ofuen bemelte thuende nød och
de thrende smaler blef drefft och SPrengt och lefuerit hans
Dreng som hand neffnte Tholoch hanom nogen fisch rasch och fiett
som hand brugt der till Ellers som for en 12 eller 14 Aars tid
forleden en mand Nafnlig Jon Pedersen viste, och i lang somelig
tid hafde udj stoer pine och smerte af en stoer støche som en
three Naugle, som laa inde udj hans tøndeste lif som den Hæder-
lig mand for bemelte her hans held kand bekiender att hand
kiend med hans egen haand Huilket støche var SPis til begge
Ender och pinte same Jon til hans døde dag och der af døde hand

i stor Smertte Huilket dene Jngelbret bekiende, at hand hafde giordt hanom Paa Af Aarsag hand iche vilde gifue hanom Jt støke queede som hand en gang af hanom var begierendis och dene Jngellbret hans dreng som hand nefner thologe hafde giordt det, Effer som hand och lefuerit hanom nogit fische Rasch som hand kom udj den af døde Jon Riste huor af hand mist hans lif Ellers som dene Jngelbret lefsebiørn En gang kom till en mand saa som Amund strands hans quinde och i blant hans begiere , var hand och begierendis Nogit lidet smør til Suuell da schall hun hafue Suarit hanom naar Hun hafde beklicket sig schulle hand faa smør huor forre same Jngelbret blev vred ; och gjorde det saa medt hans dreng om rørte Toloch at hand schød en Kou same Amund strands quinde aatte, ud for it field och den Slog sig i hiell

Ellers som dene tatter Jengebret som och kaldis lefsebiørn til forne hafuer beschylt En mand Nafnlig oluf laurisen Kinden och til lagt hanom at hand hafuer tient Satten for en fischer i lang tid och Werit paa Daarefield dene Oluf Kinden blev til Vedermelle ind kaldit och for tingbordit sig frem stillit och Sligt benegtit dene lefsebiørn end nu stod ved same ord at det var saa som hand hafde bekienet om dene Oluf Kind i Alle maader, vidst dog Jndtet andit att sige som hand Kunde beuise hanom sagen ofuer medt.

En quinde Af den gaard scharre, ved nafn britte Nielsdatter blev och frem kaldit och af dene Jngelbret beschylt at hun och schulle verre trolde Kone, och som hun och Sligt haardelig benegtit och bad, same Jngelbret Att hand schulle beuise hinde nogit ugierning offuer huor til hand suarit at hand vidste iche Andit medt hinde uden det hun hafde en skirs tunge och huem hun bandit det kom paa dem

Jffuer helgelands quinde Sindeue Aschildsdatter var och til lagt af dene Jngelbret At hun och schulle kunde om gaas medt troldom. Och som hun sig medt hindis mand Jffuer helleland nu her for Tingbordit denom indstillit och Hand da i dieris Neruerelse blef til SPurt huad Hand beschyldit quinden forre, Suarit Hand at hand hafde løyet hinde Paa,

Ellers var endnu indstefnit en mand Af Nøresund nefnis thorbiørn Aschildsen med sin quinde birgite Johanis datter. at suare till det som dem af dene Jngelbret er till lagtt saa som att de schulle verre lige saa goed som hand och kunde det same som hand kand och som Hand nu blef til SPurt huad hand denom beschylt forre suarit Hand endnu at hand veedste denom Jntet at beschylde uden at dene torben, Altid hafde bandit hanom och hand hafde och bandit igien, men ellers schulle forⁿ torben hafue bedit hanom att Naar hand kom i fougit gaarden da schulle hand iche nefne hanom, Huad Sligt schulle betyde vedste Hand icke

En mand ved navn Oluf bringsuor hans quinde Sindue och datter Britte och Søn Jngull, hafuer och af Jngelbret verit beschylt at de hafuer lerdt den Konst af af stor Niels Elie, Jngelbret nu det fra gaar och siger at hand tengte at det schulle saa verre Efftersom der Altid holt til hoes dem saadan folch och Heldst dene stor Niels Elie som til forne er, berøgtit, Ellers vidste hand Jndtet huad de kunde de vedste de sielf best

en quinde Kiersten Restesund som dene Jngelbret lefsebiørn och hafde beschyldt at hun och shal hafue verrit medt hanom Paa daare field en gang och der for uden schall hun som hand och siger hafue verrit beschylt i Norffior videre at hun schal haffue klipet en geed

Endnu en quinde ved navn Ragnild torsdatter hindis mand

-4-

Mogens bersuendsen dene forⁿ Jngelbret Sagde att hun och hafde verrit medt hanom en gang Paa fieldet ellers vedste hand iche om hun kunde nogit ondt hun vedste det sielf best videre veste Hand ey at sige

Endnu blev ind kaldit en quinde af den gaard halde Nafnlig Bodill Mortensdatter, som hand och hafuer medt de Andre beschylt sagde nu, at hand vedste indtet medt hinde hand hafde løyet hinde Paa,

videre blev frem Eschit Niels Vogsøn som och Af dene Jngelbret er til lagt och beschylt for troldom, och som dene mand Niels Vogsøn nu for retten til Spurde Jngelbret huad hand uiste medt hanom at hand det nu schulle gifue til kiende huor till, Hand suarede at hand intet Andit vidste medt hanom end att hand Hafde Raaden Smør flesch och Kiød i hans gaard,

Endnu Hafuer dene Jngelbret Sagt først at Marite Knudsdatter stranden hafuer Reedit til daare field med lenzmanden Hans Agræs hest och Reedet den Ihiell, siden schall hand hafue bekiendt och beschylt en quinde med Nafn Marit hansdatter schierfuimb for at det schall hafue verrit hinde som schall hafue drefft same hest, men som dene forⁿ Marit schierfuimb nu til Vedermele for tingbordit frem kom, fra gaar Jngelbret begge sine bekiendelser och nu suarer at det hafuer SPøgt for hanom at hand vidste Jndtit der af,

Huad sig Angaar en mand Knud throge foeb [!], schulle verre och Af den Jngelbret beschylt for troldom och som hand nu sig och for retten frem stillit blev dene Jngelbret af fougden til SPurt om hand nu vilde ved staa hans beschyltning som hand haffde dene Knud til lagt suarit hand at hand Jche vidst medt hanom ey heller medt hans grande Peder Sandnees nogit ondt de At

schall hafue giort Andit end den førige Mestr mand Mester Jørgen schulle hafue Sagt i førige tider at de schulle kunde om gaaes med throldom

Endnu huad den quinde Randj Andrdatter Møchelbost som och schall verre beschylt da suarer dene Jngelbret at hand hafuer hinde iche beschylt ey heller hafuer hand hinde nogit at beschylde

och ey heller ved hand nogit medt Anders Backe eller modt Jetmund Killebreche och Aldrig hafuer hand denom nogidt till sagte och beder der forre om forladelse

Ydermeere blev fremschiket den quinde ved navn Marite Johanisdatter løsett som till forne af hinds grande quinde Anne Mogens datter var beschylt for Adtschieligt, den tid same Anne fisch hinds domb till baael och brand

Dene Marite nu igien for retten . Effer stefnemaall sig fremstillit och blev af K Maytz fougidt till SPurt. Huor lenge det var siden hun lærde den throldoms Konst Huor till hun suarede at der hun den lærde da var hun it barn och hinds fader Johanis løset lærde Hinde same troldom. och dett første Konst som hun brugte Effer hun hafde gifuit sig i diefuelens vold och for suoret hinds daab och Christen domb, da, for gjorde hun Jffuer udj vig hans baad saa den af en hastig flaug vind blev om Kast Paa Reysen som hand hafde Agtidt sig till Bergen med hans och Andre hans granders føring saa Alt dieris føring som var fisch Smør tællig och schind och de dog formedelst Andre dieris grandr och guds hielp folche ved lifuit blev beholt Huilket hinds dreng som hun bad hanom om for hinde att vdrette der nest bekiender dene Marit at hun gjorde det ochsaa at Mestermanden oluf schiegell for thou Agr siden brød hans hand

af, och det af Aarsag hand tog en børren brende ved udj hindis march

der for uden bekiender hun at hun och hafuer mielket en Kou Christen løset till til kom, saa lenge fisch blod.

noch bekiender dene Marite at hun var medt den hen rettede Anne løset i Søfrdall och de da begge Susmit ofuer vandit til bage igien da Anne forgiorde Anud Søfrdall, och Anretit en tier bold som blef opbrent Paa Søfrendal och var funden under dieris Aggerreene, som var udlagt for dieris Anmarch, der af schulle faa Vløche

Videre till staaer dene Marite att den schitten hafuer udj mange Aar hafuer boelit med hinde och søgt seng med hinde och liget bag ved hinde ved veggen som hindis mand laa Paa den Anden side

Videre endnu bekiende dene Marite løset at hun hafde iche verit Paa daare field uden i fior hun da var til giest hoes den sleme Aand Satan och da var Karj Eidtze Marit schierfuim Marit breche Marit Eckrim och Anne løset, udj Selschab medt hinde och Reed Paa huer sin hest da 3 heste var af Eidsa - den fierde femte och Siette hest var af Vandæflen och om de ellers kand giøre nogen troldoms Konster eller hafuer giordt nogidt Minescher nogit vndt. ved Hun Slet Jndtet af, medt viderre.

Efter om rørtte leilighed Sætte Kong Mayt fougit udj rette om dene Jngelbret stærkesen saa uell som Marit løset Jcke bør att lide och strafis effter dieris egen bekiendelse paa dieris lif som Andre throid folch till Jld och brand huor Paa hand var Endelig dom begierendis den till stede verrende Almue baade af Vandæflen och Rødeue var begierendis tillige med foug/
den begierte at dise Throid folch maat bekome dieris dom

at Sligt en gang Maatte vel rødis af Meningheden Effer som de
 thuende saa som dene Ingebret och Marit løset udj langsomelig
 Tid hafuer verit berøgtit udj bege dise schibreder at kunde om
 gaas medt Diefuelens Konster och blef denom nu begge till Spurt
 udj Sæer om dete icke alt huis de nu hafde bekiendt var sand
 ferdigt huor til de suarede io det kunde de ey benegte.

Da Effer till talle giensuar och dene Troldoms sags Leilig-
 hed och Effer som dene Ingebret stærksen medt til nafn leefse-
 biørn thill forne Hafuer bekiendt Ofenlig for hans Selle Sorgere
 den Hæderlig och vellærdt mand Her hans Andersen hellekand So-
 gen Prest till herøe giæld saa uell som hæderlig mand her Axell
 Oluffsen guds ords medt Thiener til Vandæflen och Søfde Sogner
 Ok Nu det same her for retten obenbarlig bekiender. Att hand
 først Vdj Nogle Aars Tid udj hans Vngdom fulde Thartter folch
 och først af denom hafde lærdt nogen bu-væesþa och at hand siden
 Hafuer vider om farit och tigit sit brød da kom den onde mand
 Sattan en gang til mode med hanom, som schall verre scheed i
 Norfior fougedrj Og da leede Hanom threj gange baglendis om
 kring en Kierke som var bramer Anger Kierke med merre som hand
 ey fuldkomelig vilde udsige Aleniste at hand same tid gaf sig
 til den fulle Aand i tenist, och Hand lofuit Hanom udj løn
 guld och grøne schouge som och Vist hannom siden, for suor hand
 sin daab och Christen dom, saa hand møgit schamlig Spøttit adt
 guds søn Alle Voris och hans frelsere, och sallig giørrere med
 slem for Haanlig ord, hand hafuer tiendt Satan for en tromslager,
 hand hafuer gifuit offer och Schat till hanom, hand Hafuer
med hans gand dreift en mand Jon Reste som udj agten findis,
 hand Hafuer der for uden hafuer hand, naar hand Anamit Christj
 legemb' och blod i Sacrametr, effer hans Egen bekiendelse,
 hafuer hand vd taget brødet af hans mund siden hand kom fra

Altrit, och brugt det till Anden forfenglighed. hand hafuer
 Sat gand udj Jetmund Møchlebost hans Søn saa hand Pintis i
 nogle dage och siden tagidt det af Drengen och ført det paa
 same mands Smaler och fee och der medt dreff eller SPrengt thou
 Nød och 3 Smaler, med flere hans bedriffter som hand med hans
 Dreng som hand Nefner Tologe hafuer udrettidt. Marite løset och
 bekiender att Hun iligemaader hafuer ochsaa till staaed at
 hun kunde Trolldom och hindis egen fader den Tid hun var it
 Barn larde hinde det hun bekiender at hun og hafuer forsoerit
 Hindis daab och Christen Dom och Hafuer gifuit sig udj Diefue-
 lens Vold och tieniste Hun hafuer effter Egen bekiendelse Om
 bragt en baad som hindis Grander Nemlig Jffuer vig tillhørde
 som var lad medt fisch schind tallig och Smør paa reysen som
 folchit var udj til bergen dog Alt goedtzit blef bortte. hun
 hafuer ligidt udj Boelerj medt den Sleme Sattan och Hand udj
 mange Aars Tid hafuer søgt seng medt hinde lige uell at hindis
 egen mand laa paa hindis Enne side och den Sleme Paa den Anden,
 hun bekiender at verre med den forhen rettidt Trolquinde som
Anne løset kaldis, at giøre den tiere bold som de hafde lagt
 under de Bønder Paa Søfren dall diris Ager och march til att
 drebe dieris queg medt. hun hafuer nu fior Jull verrit med
 flere Paa Daare field til den Slemis giestebud

hun gjorde det och Att Mestrmanden nu for nogle Aar siden
 brød hans haand af, den Aarsag hand tog en Børren Brende veed
 udj hindis march Hun Hafuer och medt forgedagt Anne løset
 Suømmit fra Søfre dall och offuer it stoer vand medt merre
 Effter Hindis egen bekiendelse da som dise tuehde Trolf folch
 Jngelbret størchersen læffsebiørn och dene Maritte Johansdatter
 løsett Sielf friuiligen bekiender diris møgit grofue troldots
 gierninge och Saadane Synd och laster møgit haardelig och

- 22 -

strengelig udj guds loug Saa uell som vj frem farene Christe-
 lig och Høyglouffuelige Kongers statuter och Aluorlig Befalingr
 Strengelig til holder at strafis Thorde uj ej K M Fougidtz i
 rettelse for bj gaa men er her udj dag for tingbordit af op
 som nogle ringe vnder domere effter voris schiønsonhed dømbt
 och Af Sagt att for indførte, Jngebret leiffsebiørn och Marite
 Johansdatter løset for Saadan dieris Onde och sleme Gierninger
 och bedriffter effter egen Bekiendelser som och er Almuen udj
 dise tuende schibreder om dieris leffnit och gierninger beuest,
 och nu ved gaar Sielf att de hafr forsorit dieris daab och
 Christen dom och gifuit dennm undr Satan och fuldt Hans lerdomb
 och gierninge med merre bør derfor Effter Guds loug, Samt
 Høyglouglig Kongers Mandater, saa som Jydsche loug Jtem Friderich
 den Anden Reses, Christian 4 Rescetz Anden bog 28 Captil at
 lide och strafis Paa dieris lif till baaell och brand och dieris
 Effterladenschab och Eigendeelle Effter at ald Retmesig och
 Vitterlig giæld der af er betaldt at verre Confiscærit, och
 hans Maytz tilfalden Saaledis at verre paserit Samt dømbt
 och Afsagt som forskrefuit staaer bekiender vj medt voris
 Zigneter

Actum Anno Die et loco vt supra "

Bjergens stiftamtsbues
regnskaber.

1680.

74

Fogedregnskaber:

Summers, yttre og indre Sogn,
Hardsager. Lit. R.

Lit: R.

Bjergind

Sigt og sagefalds mandtal

anno

1680 -

"Trende broldfolck"

Fordegnelse paa Kongl. maytj:
sigt och sagefald
af Siindmøers fogderie,
a: 1680.

Der jmod kafier jeg ladit
trende broldfolck justificere
og opbrende denn første sad
indj femblen vger for Kaarden
vzellig 3g er - - + 7rd. 3g.

Den anden ved nafn Lesbebiørn
kaldit, sad indj en och Siinfue
vger @ 3g er. - - - | 10rd. 3g

Den tredje sad iij abben
vzger @ 3g. er . . . | 9 rddr.

Maatte siende gange af:
fordige min siener med
deris domme til veltr: hy:
laugmandy approbation och
hy: amptsforwalders ordre
til exsecution kuer reybej
ded allerringeste med folck
at leys sij rixdr: er
silpammen - - - + 20 rddr. - -

For mestermændens løhn
item gifuit hannem og
dennem wiin och øll
paa røstlerødaden, dernest
giffuet præden for hans
omage silpammen for
alle drej - - - - + 14 rixdr. -

Summa - - - * 61 rixdr. -

Bærgenshus skiftambodnes
regnskaber.
1680.

85

76

Fogedregnskaber:

Sunnmør, ydre og indre Sogn,
Hordanger. L. & R.

Borgund

Her jmod fandsis jndtæt
iden Siende Riør effter
den ene, de andre Siende
gick och sigget deris brød
@: 7 1/2 ort som dommen
forklarer er - - * 3rd 3ort

"Trende broldfolck"

Naar disse forsk^{ne} prædragis
blifuer paa igjen som foris
til ondrag penge - * 5 1/4rd 1ort

Blifuer saa igjen dend
endelig

Summa — * 4 2 rids 1ort

○ Peder Lauridszen

actum Molsver

anno 1680 Den 28

Decbr: